

2022_Anul AGÂRBICEANU (XLVII): parohia datează din 1710!

- populațiunea română ... este greco-catolică? - un talent de mare viitor, ...!

- o conștiință mai clară a valorii?

Biserici sunt două, una românească greco-catolică și alta romano-catolică ...

Popolațiunea română a Orlatului este greco-catolică. Comune mari greco-catolice (...) sunt numai Orlatul, Veștemul, Racovița și Cujirul, în cari au fost grănițeri. atunci se creșteau mai fără nici o cheltuială copiii. Azi însă s-au schimbat împregiurările.

Biserica romano-catolică este mare, și mai frumoasă decât a noastră!

Agârbiceanu are acum o conștiință mai clară a valorii creației sale,...

un talent de mare viitor, un suflet plin de blîndețe, candid și senin, contrastînd aparent cu „lumea întunecată, tragică și aspră a operelor lui”

Anul Agârbiceanu Anul tinerilor oțeliți!

șagunism - tribunism

2022 pe urmele lui Ion Agârbiceanu 2022

În monografia „Ion Agârbiceanu”, istoricul Mircea Zăciu prezintă localitatea Orlat, la „Notele” cap. „Tentația romanului”: «Orlatul e atestat în documente de prin 1317-1320 sub numele de Monte Civinii, iar la 1322 Villa Warolyafolw (...); la 1495 Winsperg, 1507 Oralath, la 1733 Orlat, 1750 Orlat, etc. (...); parohia datează din 1710. Are școală comunală de piatră din 1815. În 1900 erau 222 școlari, cu patru învățători. Parohia număra pe timpul conscripției lui Samuil Micu-Klein, 1310 suflete, avînd 8 preoți uniți. La 1900 erau 1783 suflete, în parohia „matre”. În „filii” Orlatul avea în subordine Cacova, Cristianul, Săcelul și Sibelul. Venitul congrual era de 609 coroane și 20 fileri. (Cf. Șematismul veneratului cler ..., Blaj, 1900, p.556)».

Cea mai veche descriere cunoscută a localității este cuprinsă în lucrarea Academiei Române - Institutul de Istorie George Barițiu Cluj-Napoca, elaborată de Ladislau Gyémánt, Remus Câmpeanu, Anton Dörner, Florin Mureșan, „Conscripția fiscală a Transilvaniei din anul 1750” (vol. 1. Editura Enciclopedică, 2009). În Tabelul care servește la conscripția scaunului Sibiu și a posesiunii Orlat, descoperim următoarea prezentare a localității: «Este un sat românesc, din care două părți aparțin renumitului comitat Alba, iar o treime, fiind bun al orașului Sibiu, ține de scaunul Sibiu. Se află față de Sibiu la o milă distanță.

Teritoriul este în majoritate nisipos și plin de pietre. Locuitorii se întrețin, în general, din confecționarea de scînduri de brad pentru construcții, pe care le aduc cu multă trudă și osteneală din munți îndepărtați și le vînd la Sibiu și în diferite sate. Alții trăiesc din muncă manuală. Această posesiune a orașului deține două părți de hotar, care sînt cultivate ambele, cu excepția cîtorva ogoare. Se ară cu patru și șase animale de jug. Se gunoiește, de obicei, la fiecare doi ani o dată. (...)

Fînețele sînt separate de părțile de hotar. Urna de vin se vinde, într-un an mijlociu /ca rod/, cu prețul mediu de zece creițari. Pădurile de-abia dacă le ajung celor de aici, iar pășuni trebuie să ia în arendă din altă parte, pe bani gata. (...).

Prima lucrare monografică a localității a apărut în 1895, fiind premiată la concursul publicat de tinerimea română din Sibiu pentru monografiile comunelor comitatului Sibiuu „MONOGRAFIA COMUNEI ORLAT scrisă de Romul Simu, învățător în Orlat”. Reproducem selectiv: «5. Biserica. Biserici sunt două, una românească greco-catolică și alta romano-catolică.

A noastră e zidită din piatră, la anul 1790, în strada bisericii. E în stare destul de bună, numai prea mică în asemănare cu numărul cel mare al locuitorilor: de aceea trebuie luate încă de acum în vedere mijloacele pentru facerea unei alte biserici. Oamenii cercetează regulat biserica, în care atît preotul cel bătrîn, venerabilul părinte Petru Brad, care servește de 40 de ani, a predicat întotdeauna la 2-3 săptămîni și tinărul și zelosul cooperador Dionisie P. Decei, așezat aci în Decemvrie 1893. Biserica a avut la începutul anului 1894, un fond de 5 mii și jumătate. Acest fond este format din venitul dela Moara-din-jos, la care biserica are 5½ părți din 16, cari aduc la an venit curat de 200 fl. În acest an s-a zidit pentru preotul cel tinăr: casă, culină și celelalte clădiri economice, cari ar face onoare ori-cărei parochii. Spesele cele mai multe s'au făcut din fondul bisericii. Preotul trăește din eclejia de 15 jugăre și din venitele ce le capătă pentru servicii. Dela comună are 90 fl., dela fiecare parochian câte o zi de clacă. Încă din 1885 învățătorul-dirigent Romul Simu a format un cor de bărbați în două voci. Acesta cu venirea părintelui Decei, a luat un avânt frumos. În anul acesta, la stăruința tinărului preot și a soției sale, s'a pus temeiul unei «Reuniuni a femeilor greco-catolice din Orlat, pentru înfrumusețarea bisericii ». Poporațiunea română a Orlatului este greco-catolică.

Comune mari greco-catolice începînd dela Făgăraș pînă la Orăștie, adecă între vre-o 100 și câteva zeci, sunt numai Orlatul, Veștemul, Racovița și Cujirul, în cari au fost grănițeri. Dar sunt și comune curat greco-orient ca: Jina și Țințari, cum și de cele cu locuitori greco-catolici și greco-orientali. În cele confesionale prin urmare grănițerii n'au fost jigniți ci s'a păstrat starea de mai înainte. Biserica romano-catolică este mare, și mai frumoasă decăt a noastră. Erau vrednici grănițerii să li-se lasă lor această biserică. (...) 6. Țintirimul și progadea. Vorba «țintirim» aci nu e cunoscută. La biserică e: «progadea bisericii», iar cealaltă e «progadea». Progadea bisericii este închisă foarte bine, parte cu zid, parte cu pălan. În aceasta, mai spre Mează-zi dela biserică a fost biserica cea veche. Aci se îngroapă fețele bisericesti. Progadea este capul stradei așa numite a progăzii, în partea de cătră Apus a comunei. Aceasta în timpul graniței a fost bine închisă cu zid, care în anii din urmă s'a stricat rău pe multe locuri. Fiind cimiterul un loc sfânt și de odihnă vecinică a iubiților noștri, e nu numai rușine, dar și mare păcat a nu sta o cruce, un pom, un arbore și o floare pe mormintele lor. (...) Școala din comună, fiind și acum destul de bună, copiii se pregătesc, încât pot intra de-a dreptul în gimnasiu sau școale reale, au intrat chiar și în preparandie în acești ani. Dar, durere! foarte puțini părinți de aici își dau copiii la școale mai înalte. Azi de abia sunt doi: unul la gimnasiu și altul în reale; pe când ar trebui și ar putea să fie măcar 10. În timpul

graniței le era ușor Orlățenilor a-și crește copiii, pentru că cu învățătura din școala de aici puteau să devină: căpitani, învățători și altfel de cărturari. Prin urmare atunci se creșteau mai fără nici o cheltuială copiii. Azi însă s-au schimbat împregiurările. Cu învățăturile dintr-o școală populară (dela sate), fie ea cât de bună, și fie ea săsească, unguerească, sau altcum, nu mai e cu puțință a ajunge tineretul nostru în slujbe, ci trebuie să mai învețe la oraș, cel puțin 7-10 și mai mulți ani. Iar această învățătură se face cu multe jertfe dela părinți întru buna creștere a fiilor lor». În această comună s-a integrat preotul Ion Agârbiceanu, activitatea acestuia fiind surprinsă de istoricul literar Mircea Zăciu. Reproducem selectiv din lucrarea „Ion Agârbiceanu”: «În perioada de la Orlat se atașează mai strâns de N. Iorga, Oct.C.Tăslăuanu, Horia Petra Petrescu, Ilarie Chendi ș.a. Îl cunoaște pe Caragiale (1911). Agârbiceanu are acum o conștiință mai clară a valorii creației sale, în urma apariției volumelor din 1909 și 1910. Va încerca chiar să le supună unui premiu academic, la București, după cum rezultă dintr-o scrisoare către Il. Chendi. E drept că raportul lui D. Nanu, cu argumente din cele mai stupide, opinează pentru respingere. Acest eșec nu pare să-l fi demoralizat totuși pe scriitor. Leagă o prietenie sentimentală cu Gîrleanu, care-l sprijină la editura Minerva, unde-i apare „În întuneric”.

Duiosul evocator al „Bătrînilor” era convins că tînărul său confrate e un talent de mare viitor, un suflet plin de blîndețe, candid și senin, contrastînd aparent cu „lumea întunecată, tragică și aspră a operelor lui”. Acestea făceau o impresie puternică prin tonurile sumbre, duritatea liniilor și asperitățile stilistice. Gîrleanu îl surprinde „alergînd, cum am alergat cu toții, pe la editorii bucureșteni”, și-i oferă ajutorul. Realitatea mercantilă a scrisului, editurilor, ziaristicii i se relevă tot acum, celui ce socotise întotdeauna scrisul drept un apostolat. Totodată, își intensifică relațiile politice. Era colaborator la „Lupta” din Budapesta, la „Tribuna” din Arad, dar și la „Românul”».

(va urma)

Marius HALMAGHI

Sursa online:

<https://www.tribuna.ro/stiri/cultura/2022-anul-agarbiceanu-xlvi-parohia-dateaza-din-1710-poporatiunea-romana-este-greco-catolica-un-talent-de-mare-viitor--o-constiinta-mai-clar-a-valorii-167222.html>

În: Tribuna, 20 noiembrie 2022